
De Tureluur, op de rode looper of de rode lijst ?

Zijn menierode steltpootjes en priemsnavel met donkere punt, zijn keffende alarmkreetjes geposteerd vanop een weidepaal, zijn vlinderachtige baltsvlucht en zijn nerveuse lichaamsknikjes bij dreigend gevaar, allemaal elementen die mijn voorliefde voor deze gracieuze weidevogel hebben aangewakkerd. En sinds kort is er de kommer die deze betrokkenheid nog versterkt: halen de laatste broedende Tureluurs in onze poldergraslanden het jaar 2000?

Samen met de Grutto, Scholekster en Kievit behoort de Tureluur tot de steltlopers die in het grasland van onze polderstreek nestelen. Ook de Kempshaan en Watersnip hadden de Polders vroeger als onderkomen voor het grootbrengen van hun kroost uitgekozen maar nu kunnen we ze er als uitgestorven beschouwen.

Na omzwervingen, dikwijls tot Marokko, verschijnt de Tureluur rond eind maart op de broedplaats. Net als Watersnippen en Kempsha-

nen zijn Tureluurs waterminnende steltlopers die zich niet zomaar het eerste het beste grasland laten welgevallen. Om die reden rekent men ze tot de 'kritische' weidevogels. Zeer uitgesproken is hun interesse voor plasrijke, op klei met venige ondergrond, rustende weilanden met veel graspollen en dichtgeslibde slootkanten. Alles behalve een biljartwei dus met hooguit twee of drie voor het vee voedzame grassoorten. In onze kustpolders merken we daarenboven op dat veruit de meeste Tureluurs op

zoutterreintjes nestelen: plaatsen waar zoute kwel zijn stempel drukt op het kruidenkleed. Zeekraal en andere typerende zoutliefhebbers zoals Zeeaster en Zilte schijnspurrie zijn dan ook geen uitzondering rondom de woonst van de Tureluur. Dit hoeft ons allermint te verbazen. Het 'oerbiotoop' van deze kwieke ruitachtige vinden we immers op schorren en buitendijkse graasterreinen: plaatsen die met regelmaat door het zeewater worden overspoeld. Ook nu nog broedt een aanzienlijk

deel van de Tureluurs in ons land op de nog resterende schorren: het Zwin (circa 35 paar) en de Beneden-Schelde (circa 20 paar waarvan in 1981 12 te Oude-Doel). Dit betekent bijna 30% van de totale Belgische broedpopulatie die in 1981 een schamele 210 paartjes telde. Gelukkig genieten de meeste van deze Tureluurs een veilige B.N.V.R.-bescherming.

Erger is het gesteld met de Tureluurs die zich daarbuiten ophouden. Bij inpolderingen wisten Tureluurs zich dikwijls te handhaven op plekjes die een vage afspiegeling oproepen van hun oorspronkelijk milieu. De moderne landbouw is evenwel geen partij voor weidevogels. Een steeds uitgebreider en efficiënter machinepark, gecombineerd met grootschalige ruilverkavelingen hebben het wezen van onze agrarische landschappen aangrijpend veranderd. De boer, die we heden best 'bedrijfsleider' noemen, kijkt aan tegen loodzware investeringen en kan het zich niet meer veroorloven stukjes grond onbenut te laten. Hierdoor verdwijnen de voor de weidebroedvogels uitmuntende natuurterreintjes als sneeuw voor de zon. Zeer rigoureus zijn de gevolgen van verbeterde drainage (ontwatering). Eens het (grond)waterpeil dermate onder controle, behoort een bewerking met zware machines tot de mogelijkheden en komen (nestvertrappende) koeien, pinken, vaarzen en stieren sneller in de wei. Ook de hooiactiviteiten zijn

niet meer op de oude leest geschoeid. Het maaien vangt dikwijls reeds begin april-mei (kuilvoer) aan; een ongelijke strijd voor de vele weidevogelkuikens die zich dan veilig wanen tussen de hoog opgeschoten grashalmen. Dikwijls effent polderpeilverlaging het pad voor nieuwe culturen (inzaaien geselecteerde grassoorten, maïs) en het omzetten (scheuren) van weiland tot akkers.

En hier houdt het niet bij op. Zo noteren we regelmatig de totale ondergang van een geschikt broedterrein. Nog in 1979 verdween een interessant weidevogelgebied als Melselepolder (Antwerpen Linkeroever) onder het opspruitend terwijl tientallen hectaren van de Uitkerkse Polder door vuilnisbelten en campinguitbreiding verloren gingen.

In het Antwerpse hebben de natste opgespoten terreinen een deel van de teruggedrongen Tureluurs weten op te vangen. Toch mag verwacht dat deze situatie van erg tijdelijke aard is (uitdroging, verlanding, bebouwing), zodat de uiteindelijke balans naar negatief zal overhellen; wat reeds te Zwijndrecht gebeurde. Aan de Oostkust leeft bijna de helft van de lokale populatie in en om het Zwin. De andere aantallen situeren zich in door brak water geïnfilterde graslanden aan beide zijden van het Boudewijnkanaal (met 25-30 paar op het traject Dudzele-Lissewege) en de meer zilte delen van het komgrondegebied van Uitkerke (circa 10 paar). De toekomst voor deze laatst genoemde paartjes is dubieus (drainage, egalisering graslanden) terwijl de oprukkende opsputtingen in de Zeebrugse achterhaven helemaal om 'tureluurs' te worden zijn; hier staan ruim 20 broedparen op het spel! Buiten de Oostkust (85-90 paar) en de Beneden-Schelde (circa 95 paar) is de Tureluur een zeer zeldzame broedvogel geworden. De provincie Limburg telt nog hoop en al 1 à 2 paar en verwacht binnenkort zijn uitsterven terwijl de Antwerpse Kempen alleen nog met de Kalthoutse Heide een uitschieter in huis heeft (13 paar in 1982). Ook in het krekengebied van Oost-Vlaanderen liggen de paartjes maar dunnetjes gezaaid, hooguit 9 in totaal. Ongunstige ontwikkelingen in het graslandbeheer, algehele teloorgang van traditionele weidevogelbiotopen. Wat kan het natuurbehoud hiertegen ondernemen? Oprichten van **weidevogelreservaten** lijkt ons het enige antwoord.

Veel valt hierbij te putten uit de praktische ervaring die in Nederland, het weidevogelland bij uitstek, werd opgedaan. De Friezen hebben zich vanaf 1944 (oprichting vogelwachten) om het lot van de weidevogels bekommerd, doch het is pas goed vanaf begin de zeventiger jaren dat in heel Nederland, gealarmeerd door het snel achteruitgaan van de weidevogelstand, acties pro weidevogels op het getouw werden gezet. De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels heeft voor 1984 zelfs een landelijke beschermingscampagne voor weidevogels gepland in de hoop het ongunstige tij toch nog te kunnen keren.

In België kan eventueel gewacht op een tussenkomst van Waters en Bossen (ook voor een systeem van beheersvergoedingen voor landbouwers) doch in deze kringen lijkt weinig animo voor de weidevogelproblematiek te bestaan. Om geen kostbare tijd (én percelen) meer te laten verloren gaan, rest eigenlijk nog slechts één mogelijkheid, *aankoop van gronden door een gespecialiseerde vereniging als B.N.V.R.*. Al naargelang de lokale situatie (agrarische druk, eigendomsstructuren, beschikbare mankracht, financiën en aanwezige opstallen) dient hierna een beheersplan opgezet en eventuele beheersovereenkomsten afgesloten met landbouwers. In zo'n contract kan vastgelegd worden hoeveel stuks vee kunnen geweid worden en waar en wanneer, na welke data mag gehooid of overige werkzaamheden kunnen plaatsgrijpen, welke winter- en voorjaarsvlootwaterstanden dienen gerespecteerd, of er ja dan neen mag bemest worden en in welke hoeveelheden, en zo meer.

Natuur- en Vogelreservaten kent ze, de beste en laatste Tureluurmiddens in onze kustpolders en is bereid de *rode loper* voor de Tureluur en zijn lotgenoten uit te gooien. Elkeen kan hier zijn duit in het zakje doen om het 'Tuutje' van de kritieke *rode lijst* te houden. Stort uw bijdrage op ons Polderproject nr. 7 en volgend voorjaar prijken misschien reeds de eerste 'weidevogelreservaat'-bordjes in onze kustpolders! □

Jan Desmet

Wijngaardplein 5, 8000 Brugge

Natuurreservaten 83/115